

Bilim ve Teknoloji İçin Veriler Komitesi (CODATA)^(*)

E. F. WESTROM, Jr.

ÇALIŞMALAR

Bu Komite'yi 1960 ta ICSU, bilim ve teknoloji için önemli özelliklerinin kritik olarak seçilmiş sayısal ve daha başka miktarlarla anlatılan değerlerinin, üretimiyle dağıtımının yeryüzü geninde olmasına özendirmek ve ilerletmek amacıyla kurulmuştur. İlk, örf fizik ve kimya gibi temel konulara vergili olarak düşünülmüş iken ICSU nun önerisiyle, sayısal olmayan verilerle zaman ve mekâna bağımlı verileri de içerecek yolda genişletmiş, ve böylece yaşam ve yer birimleri ile de ilgilenilmiştir. Disiplinler arası önemdeki verilerle daha çok uğraşmaktadır.

Daha üstün başarı yolunda CODATA, hem literatürdeki verilerin niteliğini arttırmak hem de meydana getirilen kritik değer çizgilerinin bağdaşıklığını sağlamak gibi veri işleminin en önemli yönleriyle uğraşmakta ve bu yolda şunları başarmaktadır :

1. Literatürdeki vergi sunumunu iyileştirmek; çizelge haline sokma ve literalürü kısaltma ile sonuçlandırılan vergilerin kritik değerlendirilmesi yolunda deneyciye verilerine güven derecesini kestirmeğe ve daha başka verilerle tutarlığı yeterli aşamada ayırımı gereklidir. Veri sunumu yönergeleri, başlıca bilim alanları için hazırlanmış, ayrıca disipline özgü kılavuzlar önerilmiştir.

2. Uluslararasıca onaylanmış temel değişmezler saptanmış, benimsenenleri sürekli denetim ve sürekli gözetimden geçirilmiştir.

3. "Kılavuz değerler" hazırlanmıştır. Bunlar, örg kimya termodinamiği gibi herhangi bir disiplindeki kritik maddeler için uluslararasıca kabullenilmiş değerlerdir. Bunlar, değişik laboratuvarlarda elde edilen çizelgeler arasında bağdaşıklığı sağlar.

4. Ölçüm ayraçları verilmiştir. Bunlar, deneyle belirtmenin geçerliliğini sağlayan usule uygun ayraçlardır.

5. Veri gereksinimleri karşılanmıştır. Ara boşlukları veya tutmazlıkları gidermeğe yararlı yeni ölçümler için inform veri üreticilerdir.

6. Verilerden yararlanma kursları açılmıştır. Bunlar, bilimcileri, öğretmenleri ve öğrencileri deney tasarımıyla yetiştirmek, incelik ve doğruluk kazandırmak, literatürde veriler hazırlamak içindir.

7. Elektronik hesaplayıcılar ve değerlendiriciler için kurslar düzenlenmiştir. Verilerin ele alınışında işlenmesindeki sorunlar, genel olarak bilim haberleşmedeki "sistem ara bağlantı problemleri"ndekilerle, benzerlerdir. Bununla beraber, nitelikleri nedeniyle veriler bilimcileri, birincil, ikincil, üçüncül

(*) International Council of Scientific Unions, Organization and Activities, p. 121-124'den İ. Enver Altınlı tarafından çevrilmiştir.

literatürdekilerle uğraşmaları daha çok ilgilendirir. Bu tür sorunlar CODATA konu alanındadır.

8. Verilere erişim ve dağıtım başarılmıştır. Verilerden daha etkin yararlanmaları yolunda veri kullanıcıları veri üreticiler arasındaki haberleşmeyi arttırmak üzere genel ilkeler ve kurallar konmuştur. Bu yönde belirli projeler geliştirilmiştir, örg verilerin birincil ve (veya 3) ikincil literatürdeki verilerin işaretlenmesi ve etiketlenmesi yolunda ilkeler konmuştur.

9. CODATA Klavuzu, bilim-teknoloji için verilerin kaynaklarını kapsar. Verilerin yersel kullanımında yararlanma için eksikler giderilmiştir.

10. Baskıda, bankada ve elektronik hesaplayıcıdaki verilerin derlenmesi yapılmıştır. Hesaplayıcıdan edinilen verilerle veri programları için standartlar ve kuramlar seçilmiştir. Bu tür verilerin yayım hakkı ve patent soruları irdelenmiştir.

11. Veri merkezleri planlanmış ve geliştirilmiştir. Bu merkezlerin ekonomik yönleri arasında CODATA Uluslararası Kongresi aracılığı ile Yardımcı Örgütler, Tashi Grup Toplantılarında veri işleminin çeşitli yönlerinde, metodoloji ve teknoloji alışverişini kolaylaştırma amacı vardır.

Bilgi düzeyi için belirli aralı raporlar, veri kullanımı ile ilişkili çeşitli uğraşlar, derleme ve değerlendirme için elektronik hesaplayıcı ile veri derleme ve veri merkezleriyle ilişkili kılavuz irdelemeler, verilerin makına ile üretimi ve derlenimi gözletilmektedir.

IDARE

CODATA'yı Genel Kurul idare eder. Bunda 12 ulus temsilcileriyle 12 ICSUBilim Birlikleri üyesi vardır. Yılda 2 toplantı yapılır. Çoğu idare işlerini her yıl toplanan İcra Komitesi yürütür. Bunda 5 görevli ile Genel Kurul'a seçilen 6 üye vardır. Başkan, ulusal ve Birlik üyesi ilişkileriyle ICSU daki tutum maddeleriyle ilgilenir. Genel yazmanlık' Tashi Grupları yönetimi, bilim programları ve CODATA Konferansları'nın bilimsel kapsamı ile uğraşır.

BÜTÇE

Çalışma grupları, Tahsi grupları, Paneller harcamaları üye ülkelerin ödenekleriyle karşılanır. ICSU biraz bağışta bulunur. Çoğu bilim projeleri sözleşmelidir, veya öbür örgütlerle ortaklaşadır. Bu yılın bütçesi 100.000 dolar olmuştur.

YAYIMLAR

CODATA Haber Mektubu, konu ile ilgilenenlere parasız dağıtılır. Öbür yayımları gibi bu da yılda 3 kez İngilizce yayınlanır.

CODATA Bülteni abonelidir. Kişiler için daha ucuzdur. Tekçe nüshalar satın alınabilir ve bunlar çoğun tek bir konudur.

CODATA özel raporları, yeni bir arşiv şeklidir. Kimi konularda sınırlı dağıtılır.

Daha başka yayımlar sunlardır : konferanslar ve tutanakları, Nimerik Veri Projelerinin Uluslararası Özeti, Bilim ve Teknoloji İçin Veri Kaynakları Kılavuzu.

Birliklerarası Jeodinamik (ICG)^(*)

F. DELANY

Uluslararası Jeofizik Yılı (IGY) uğraşlarını ardalayan büyük programlardan biri, Üst Manto Projesi (UMP) olmuş ve 1962 den 1970 e kadar sürmüştür. Bunun amacı üst manto araştırmalarında yer kabuğunun oluşumu ile ilişkileri ve etkileri yönlerinde uluslararası iş ve güç birliğine özendirme ve

bunu geliştirmek olmuştur. UMP nin başarıları projenin ilerletilmesiyle yer bilimlerinin birçok alanlarında erişilen yeni fikirlerin ardından IUGS ve IUGG, katı yeryuvarı için uzun süreli bir programın ele alınması kararını İCSU ya ulaştırmıştır. Öneri kabullenildikten sonra İCSU bir Dinamik Projesi-

(*) International Council of Scientific Unions, Organization and Activities, p. 159-162'den Enver Altınlı tarafından çevrilmiştir.